

# UTDRAG FRA DEN LEKSIKRYPTISKE ENCYKLOPEDI

**Ontologisk naturalisme.** Oppfatningen om at kun den naturlige verden (dvs., grovt sett, de tingene, prosessene og egenskapene som naturvitenskapen studerer) finnes.

**Ontologisk nihilisme,** (av gr. ὄντως, 'væren', og lat. *nihil*, 'intet'). En familie av distinkte, men beslektede, filosofiske oppfatninger. Det mest generelle skillet i denne familien, er skillet mellom det vi kan betegne som sterk og svak ontologisk nihilisme. *Sterk ontologisk nihilisme* er, enkelt forklart, det synspunktet at ingenting finnes. *Svak ontologisk nihilisme* (kan-skje bedre kjent som *metafysisk nihilisme*) er, grovt sett, synspunktet at verden kunne ha vært slik at ingenting (for en viss verdi av «ingenting») fantes i den. Metafysisk nihilisme kan igjen deles inn i to underkategorier, avhengig av hvilken verdi av «ingenting» den metafysiske nihilisten godtar. *Sterk metafysisk nihilisme* er det synspunktet at det er mulig at *absolutt ingenting* finnes, dvs. at det er mulig at sterk ontologisk nihilisme stemmer, mens *svak metafysisk nihilisme* er synspunktet at det er mulig at ingen konkrete objekter finnes.

Sterk ontologisk nihilisme – at ingenting finnes – kan ved første øyekast virke som et ytterst kontraintuitivt synspunkt, og har heller aldri hatt særlig mange tilhengere. I noen østlige religioner, for eksempel buddhisme og hinduisme, finner man uttalelser som later til å støtte sterk ontologisk nihilisme, men det er også mulig å tolke disse uttalelsene som *monistiske* (dvs. som uttrykk for synspunktet at det kun finnes ett objekt). Sterk ontologisk nihilisme har også blitt diskutert i nyere filosofi. I en artikkel fra 2009 prøver Jason Turner ut forskjellige forsøk på å gjøre sterk ontologisk nihilisme mer akseptabelt, men konkluderer til slutt med at alle forsøkene ender opp med uønskkelige trekk som «a bloated ideology, indefinitely brute, necessary connections, and a deep-seated holism about the structure of reality».

Metafysisk nihilisme (særlig i sin svake form) er også omdiskutert i nyere filosofi. Ett vanlig argument for dette synspunktet er det såkalte «subtraksjonsargumentet», som hviler på det humane premisset at det for en hver mulig verden finnes en annen mulig verden som er helt lik den første, unntatt at den er ett konkret objekt fattigere. Dette premisset medfører i flere modallogikker at det finnes en mulig verden uten noen konkrete objekter i det hele tatt.

Blant den metafysiske nihilismens kritikere finner vi blant annet E. J. Lowe. Han argumenterer for den relativt ukontroversielle påstanden at minst noen abstrakte objekter er nødvendig eksisterende, samt den mer kontroversielle påstanden at eksistensen abstrakte objekter er grunnet i eksistensen av konkrete, slik at eksistensen av abstrakte objekter medfører eksistensen av konkrete. Disse påstandene medfører til sammen at det er nødvendig sant at konkrete objekter finnes, og dermed at svak metafysisk nihilisme (og derfor også sterk metafysisk nihilisme og sterk ontologisk nihilisme) er usant. Peter van Inwagen forsvarer på sin side svak metafysisk nihilisme, samtidig som han argumenterer for at det er null sannsynlighet for at verden kunne manglet konkrete objekter, da en verden uten konkrete objekter bare er én av uendelig mange like sannsynlige måter verden kunne vært på. S.E.

**Operasjonalisme** oppfatningen om at meningen til en påstand bare er de prosedyrene man kan bruke til å bekrefte eller avkrefte den, og særlig det vitenskapsfilosofiske prosjektet som forsøker å gjøre rede for vitenskapelige teorier innenfor rammene til en slik teori om mening. Tett forbundet med den logiske positivismen og dens verifiserbarhetskriterium.



Illustrasjon: Lana Svirejeva